

Global Compromise As an Alternative To Conflict-Based Order: An Analytical Framework

By Prof. Valentin Yakushik
Member, Scientific Committee

In the annual volume of the Institute of World History, National Academy of Sciences of Ukraine

November 2025

Yakushik V.M. Global compromise as an alternative to conflict-based order: an analytical framework. In: International political processes at the beginning of the 21st century. Ed. by Sergii Tolstov. Kyiv: State institution "The Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine"; "Dmytro Burago Publishing House", 2025. pp. 44-68. ISBN 978-966-489-715-7. (In Ukrainian).
(<https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/naukovij-zbirnik/mizhnarodnopolitychni-protsesy-na-pochatku-khkhi->

**UKRAINE
FOUNDATION
PUBLICATIONS**

ГЛОБАЛЬНИЙ КОМПРОМІС ЯК АЛЬТЕРНАТИВА КОНФЛІКТНОМУ СВІТОПОРЯДКУ: АНАЛІТИЧНА РАМКА

У статті аналізуються перспективи досягнення глобального компромісу як засобу послаблення зростаючої геополітичної напруги в умовах глобальної кризи 2025 р. Розглянуто умови та механізми, за яких провідні держави, корпорації та суспільні сили можуть досягати взаємоприйнятних домовленостей, спираючись на історичні прецеденти, зокрема Вестфальський мир, Віденський конгрес та міждержавні угоди стародавніх часів.

У дослідженні окреслено ключових акторів: держави, альянси, корпоративні суб'єкти, інституціоналізовані сфери діяльності, а також культурні й ідеологічні сфери. Водночас визначено основні перешкоди для досягнення компромісу, серед яких – опір еліт та ідеологічна поляризація. Особливу увагу приділено потенційній ролі України у формуванні глобального компромісу, а також впливу громадського тиску та прагматичного лідерства як чинників суспільних трансформацій.

У статті запропоновано типологію компромісів за критеріями часового контексту, специфіки домінуючого суб'єкта та методів досягнення. Досліджено, чи можуть історичні домовленості слугувати механізмом запобігання новій глобальній холодній або гарячій війні. Стверджується, що, попри виклики з боку впливових груп і суперечливих усталених інтересів, прагматичний і всеохопний підхід, заснований на історичних та сучасних прикладах, здатен прокласти шлях до глобальної стабільності та динамічного розвитку.

Ключові слова: глобальний компроміс, геополітична криза, прагматизм, громадський тиск.

Yakushik V.M. Global compromise as an alternative to conflict-based order: an analytical framework.

This article examines the prospects for a global compromise aimed at mitigating escalating geopolitical tensions amid the broader global crisis of 2025. It explores the conditions and mechanisms through which major powers, corporations, and societal forces might negotiate mutually acceptable agreements, drawing on historical precedents such as the Peace of Westphalia, the Congress of Vienna, and ancient diplomatic truces. The study identifies key actors—including states, alliances, corporate entities, and institutionalised domains of activity, as well as cultural and ideological spheres—while highlighting obstacles such as elite resistance and ideological polarisation. Particular emphasis is placed on Ukraine's potential role in facilitating global compromise, alongside the transformative influence of public pressure and pragmatic leadership.

By proposing a typology of compromises based on timing, agency, and method, the article assesses whether a historic settlement could avert the onset of a new global cold or hot war. It contends that, despite entrenched interests and ideological divisions, a pragmatic and inclusive approach—grounded in both historical and contemporary examples—may offer a viable pathway to global stability and dynamic development.

Keywords: *Global compromise, geopolitical crisis, pragmatism, public pressure.*

1. Вступ.

Ця стаття базується на матеріалах виступу автора на пленарному засіданні «Сценарії майбутнього: Захід, Росія, Україна, геополітичні перспективи», що відбулося в межах конференції «Ініціативи експертів щодо миру для України» в місті Мафра, Португалія, 11-12 березня 2025 р. Захід був організований Міжнародною радою з дипломатії та діалогу (США) [1; 2]. У статті розглядається, чи здатен глобальний компроміс – взаємно зобов’язуючі угоди між ключовими геополітичними акторами – запобігти ескалації сучасної кризової ситуації у світі, що позначена низкою регіональних війн, у нову холодну або гарячу глобальну війну. Початкова англomовна версія цієї статті була опублікована в журналі “*Ukrainian Policymaker*” у червні 2025 р. [3]. Нинішній україномовний текст містить низку суттєвих доповнень і уточнень.

1.1. Мета та завдання.

Метою цього дослідження є стислий теоретичний аналіз можливості глобального компромісу як механізму деескалації геополітичної напруги та окреслення потенційних шляхів його реалізації.

Основні завдання дослідження полягають у:

- 1) виявленні ключових акторів, включаючи держави, транснаціональні корпорації та суспільні сили;
- 2) аналізі перешкод на шляху до глобального компромісу – таких як ідеологічні розбіжності та опір еліт (та інших привілейованих груп з усталеними інтересами);
- 3) окресленні основних елементів компромісу, що охоплюють територіальні, економічні та ідеологічні виміри;
- 4) дослідженні потенційної ролі України як балансуючого чинника та стратегічного вузла глобальної дипломатії;
- 5) оцінці реалістичності глобального компромісу в контексті системної кризи 2025 р.

1.2. Предмет і об’єкт.

Предметом цього дослідження є умови та механізми, що сприяють досягненню глобального компромісу в контексті кризи 2025 р., позначеної насамперед суперництвом між США і Китаєм, війною Росії проти України та внутрішніми розколами серед країн Заходу.

Об'єктом дослідження є взаємодія глобальних акторів – держав, альянсів, корпорацій та інституціоналізованих сфер діяльності (включаючи економічні, військові та ідеологічні компоненти, зокрема духовні й культурні виміри ідеології) – у процесах формування, ескалації або розв'язання геополітичних конфліктів.

1.3. Методологія дослідження.

У цьому дослідженні застосовано кілька взаємодоповнюючих методологічних підходів:

Порівняльний історичний аналіз. Розглядаються приклади компромісів, зокрема: Вестфальський мир (1648 р.), який завершив Тридцятилітню війну шляхом узгодження інтересів релігійних і територіальних сил [4]; Віденський конгрес (1815 р.), що забезпечив стабільність у Європі після наполеонівських війн [5, р. 78-92]; а також стародавні прецеденти – перемир'я Риму з Парфією у 20 р. до н.е. [6, Book 53, Ch. 29-33; 7]; договори імператора Ашоки з династії Маур'я у III столітті до н.е. [8, р. 123-150]; дипломатія династії Хань з кочовими племенами у II столітті до н.е. [9, Ch. 110].

Системний підхід. Аналізується взаємозв'язок між державами, корпораціями та суспільствами як ключовими акторами геополітики [10].

Методи конфліктології. Для оцінки динаміки конфліктів автор спирається на власний досвід дослідження пострадянської України та інших регіонів світу.

Аналіз поточних подій. У статті враховується розвиток глобальної ситуації після інавгурації президента США Дональда Трампа у січні 2025 р.

1.4. Історичні прецеденти прагматизму.

Прагматична дипломатія має глибокі історичні корені. Вестфальський мир (1648 р.) заклав принцип державного суверенітету як засобу стримування війн [4]. Віденський конгрес (1815 р.) відновив баланс у відносинах між великими державами після наполеонівських війн [5, р. 40-65].

Серед стародавніх прикладів варто згадати мирну угоду між Римом і Парфією (20 р. до н.е.), яка завдяки дипломатичним засобам забезпечила стабільність на міждержавному кордоні [6], а також договори імператора Ашоки з династії Маур'я (III ст. до н.е.), що сприяли мирному співіснуванню завдяки моральному авторитету правителя [8, р. 123-150].

Ісламська історія також пропонує вагомі паралелі: договір Худайбійя (628 р.) гарантував десятирічне перемир'я між пророком Мухаммедом і курайшитами, попри нерівність сил сторін [11, р. 317-321]; перехід від правління Омейядів до Аббасидів (750 р.) відбувся завдяки прагматичним домовленостям між елітами, що включали компроміси щодо розподілу влади. Аббасиди, хоча й прийшли до влади шляхом революції, не повністю знищили стару систему, а частково інтегрували її елементи – адміністративні кадри, релігійних авторитетів і племінних лідерів – щоб забезпечити стабільність і

легітимність¹ [12, р. 123-139]. Ще одним прикладом є Яффський договір (1192 р.) між англійським королем Ричардом Левове Серце та мусульманським правителем Салах ад-Діном, який дозволив християнське паломництво до Єрусалиму [13, р. 76-79]. Ці історичні приклади наголошують на ролі прагматизму у врегулюванні руйнівних конфліктів і слугують одним із джерел формування сучасних стратегій компромісу.

2. Ключові актори глобального компромісу.

2.1. Держави та альянси.

Глобальних акторів можна класифікувати за їхньою роллю у формуванні компромісу або перешкодженні йому.

Основні актори – держави зі значним воєнним, економічним або ідеологічним потенціалом (зокрема, США, Китай, Росія, ЄС, Велика Британія). США в умовах політики президента Д. Трампа «Америка понад усе» демонструють помірний ізоляціонізм і прагматизм. Китай, як економічна супердержава, кидає виклик західному домінуванню. Росія прагне реалізувати цілі історичного ревізіонізму, претендуючи на власні сфери геополітичного впливу [14, р. 356-359]². ЄС сподівається на автономію від патронату США та тіснішу співпрацю з Великою Британією [15]. Велика Британія, як активний суб'єкт геополітики, є одним із найбільш послідовних стратегічних союзників України, відіграючи ключову роль у військовій, дипломатичній та економічній підтримці [16]. Індія – нейтральна держава, що набирає геополітичної ваги та врівноважує основні блоки [17].

Сателіти – держави, що орієнтуються на провідних геополітичних акторів і не мають суттєвого самостійного впливу на міжнародні процеси (наприклад, Білорусь у контексті зв'язків з Росією або країни Балтії – у межах НАТО).

Проксі-актори (інструменти впливу) – суб'єкти, через які держави здійснюють вплив в інших країнах без своєї прямої участі. Прикладами є рух хуситів у Ємені як ключовий іранський проксі (інструмент впливу), щонайменше з 2009 р., особливо після захоплення Сани у 2014 р., а також сирійські нерегулярні збройні формування, які Росія використовувала з вересня 2015 до грудня 2024 р. [18; 19; 20].

Використання території розгортання геополітичного конфлікту як витратного матеріалу (ресурсу) відображає практику, коли менші держави або регіони стають ареною протистояння між великими державами або приносяться в жертву в геополітичних іграх (як наприклад Донбас та Південно-Китайське море)³ [21, р. 67-70; 22].

¹ Хоча Аббасидська революція не була формальним компромісом, вона передбачала прагматичний розподіл влади та формування союзів між конкуруючими інтересами.

² У монографії «Трагедія політики великих держав» (2001 р., оновлене видання 2014 р.) Джон Міршаймер викладає свою теорію наступального реалізму, яка трактує дії Росії як раціональне прагнення до регіональної гегемонії та відновлення власної сфери впливу [14].

³ Хоча монографія Чарльза Тіллі «Примус, капітал і європейські держави» (1993 р.) не містить прямих коментарів щодо сучасних конфліктів – зокрема таких, як на Донбасі чи в

Глобальні балансуєчі держави (global swing states) – середні держави, такі як Індія, Бразилія, Туреччина та Індонезія, які набувають дедалі більшого впливу, демонструючи гнучкість і здатність змінювати глобальну конфігурацію сил. Вони надають пріоритет національним інтересам, використовуючи свій економічний потенціал (наприклад, агробізнес Бразилії) та регіональний вплив (зокрема, пантюркізм Туреччини) [17]. Застосування стратегій багатовекторного партнерства, тобто гнучкого балансування між центрами сили, відрізняє ці держави від сателітів і проксі-акторів. Вони ведуть діалог з різними геополітичними центрами, зберігаючи свою стратегічну автономію.

2.2. Корпоративні актори.

Корпорації, що функціонують як квазі-суверенні суб'єкти, відіграють важливу роль у формуванні глобальних процесів у сучасну епоху і виконували аналогічну функцію в попередні історичні періоди.

Історичні прецеденти. Геополітична роль корпорацій має глибоке історичне коріння. Британська Ост-Індійська компанія (1600-1874 pp.), заснована хартією королеви Єлизавети I, еволюціонувала від торговельного підприємства до де-факто колоніального уряду, здійснюючи військовий, фінансовий та адміністративний контроль над значними територіями Індії. Компанія утримувала власну армію, укладала договори з іноземними державами та збирала податки, фактично функціонуючи як «держава в державі» [23].

Аналогічно, Російсько-Американська компанія (1799-1867 pp.), заснована на підставі жалуваної грамоти імператора Павла I, отримала ексклюзивні права на торгівлю та управління в Російській Америці (сучасна Аляска). Вона засновувала поселення, здійснювала видобуток ресурсів (зокрема хутра) та навіть намагалася розширити свою присутність на території Каліфорнії й Гавайських островів. Компанія діяла як колоніально-комерційний гібрид до моменту продажу Аляски США у 1867 р. [24].

Ключові гравці. Серед провідних корпоративних акторів – “BlackRock” (понад \$10 трлн. активів) [25], “Vanguard”, “Goldman Sachs” (фінансовий сектор); “Tesla”, “ExxonMobil” (енергетика); “Pfizer”, “Moderna” (фармацевтика).

Коаліції. Геополітичні конфігурації останніх років виявили ідеологічні розбіжності та стратегічну конкуренцію між «традиційними» глобалістами – такими як “BlackRock” і Всесвітній економічний форум – та націоналістичними або ізоляціоністськими акторами, частину з яких можна охарактеризувати як «поміркованих глобалістів». Показовим прикладом антиглобалістської коаліції стала група навколо “Tesla” під керівництвом Ілона Маска, яка була пов'язана з Дональдом Трампом і Дж.Д. Венсом. Цей альянс почав розпадатися у травні-

регіоні Південно-Китайського моря – вона пропонує базову аналітичну рамку для розуміння того, як держави впродовж історії розширювали та зміцнювали свій контроль, використовуючи периферійні території та спірні зони [21].

червні 2025 р. внаслідок публічного політичного конфлікту, що спричинив різке падіння ринкової вартості “*Tesla*” [26].

Секторальна конкуренція. Фінансовий сектор (спекулятивний капітал) конкурує з виробництвом (матеріальні товари), а енергетичний сектор структурується навколо двох основних напрямів: викопного палива (“*ExxonMobil*”) та «зелених» ініціатив [27].

Ідеологічні розбіжності на корпоративному рівні. Показовим прикладом того, як напруження між протилежними геоекономічними та геополітичними блоками проявляється на корпоративному рівні, є концептуальні та прагматичні розбіжності між компаніями: якщо “*BlackRock*” просуває глобалістський порядок денний, то діяльність “*Tesla*” – зокрема її гігафабрика в Шанхаї – уособлює форму прагматичного націоналізму. У цьому контексті корпорації виступають тіншовими акторами, які непомітно впливають на перебіг криз, переговорів і стратегічних компромісів.

2.3. Інституалізовані сфери діяльності.

Глобальні сфери діяльності дедалі активніше змагаються за контроль над стратегічними ресурсами. Серед цих сфер:

Фінансовий сектор, представлений компаніями, такими як “*BlackRock*” і “*JPMorgan*”, орієнтується на зростання спекулятивного капіталу та управління потоками фінансових ресурсів.

Оборонна промисловість (військово-промисловий комплекс⁴): “*Lockheed Martin*”, “*Raytheon*” – війна як бізнес-модель.

Інформаційні технології: “*Google*”, “*Meta*”, “*OpenAI*” – стратегічне домінування, що здійснюється через контроль над цифровими ресурсами та алгоритмічною інфраструктурою.

Фармацевтична галузь. Глобальний фармацевтичний сектор, очолюваний компаніями “*Pfizer*” і “*Moderna*”, а також сформований інституціями, такими як Всесвітня організація охорони здоров’я (ВООЗ), нині функціонує на перетині охорони здоров’я та геополітики. Розробка вакцин, режими захисту інтелектуальної власності та стратегії їх розподілу стали інструментами м’якої сили та засобами стратегічного впливу. Пандемія COVID-19 продемонструвала,

⁴ У своєму прощальному зверненні 1961 р. президент США Дуайт Д. Ейзенхауер увів термін «військово-промисловий комплекс» і наголосив: «У колегіальних органах влади ми повинні остерігатися набуття невинновданого впливу – чи то навмисного, чи ненавмисного – з боку військово-промислового комплексу» [28]. Його застереження й сьогодні звучить напрочуд актуально, оскільки складна мережа взаємозв’язків між оборонними корпораціями, урядовими структурами та інституціями безпеки й надалі суттєво впливає на ухвалення стратегічних рішень у глобальному вимірі. Наприклад, політична вага американських оборонних компаній, таких як “*Lockheed Martin*” і “*Raytheon*”, стала очевидною в дискусіях щодо військової підтримки України, тоді як оборонний сектор Китаю, керований державою, демонструє альтернативну модель інтегрованої координації між цивільною та військовою сферами. Такі сучасні тенденції підтверджують актуальність застереження, висловленого Д. Ейзенхауером, порушуючи питання про те, чи не визначаються пріоритети національної безпеки радше інституційними інтересами, ніж результатом демократичного обговорення.

що доступ до медичних інновацій може слугувати геополітичною валютою, а «вакцинна дипломатія» – переоформлювати альянси та залежності [29; 30; 31].

Скандальні епізоди, зокрема *Pfizergate* – справа, пов'язана з президенткою Європейської комісії Урсулою фон дер Ляєн та її неоприлюдненими контактами з генеральним директором “Pfizer” – додатково засвідчують непрозорі зв'язки між державними установами та фармацевтичними корпораціями [32; 33].

Енергетика: “*ExxonMobil*”, “*Aramco*” – викопне паливо (вуглеводневі ресурси) як інструмент геополітичного впливу.

Культура та освіта: «Голлівуд», “*Netflix*”, університети Ліги плюща – засоби м'якої сили та нормативного впливу.

Агропромисловість. Глобальна конкуренція розгортається у двох напрямках: 1) альянси між постачальниками ресурсів і торговцями продовольством задля просування сталого розвитку та інновацій; 2) конфлікти, спричинені порушеннями торговельних зв'язків і геополітичною фрагментацією (роздробленістю геополітичного простору). Компанії “*Cargill*”, “*Bayer Crop Science*”, “*Syngenta*” і “*Corteva*” часто координують дії через платформи на зразок “*CropLife International*” або цифрові ініціативи, такі як “*Covantis*”, що мають на меті модернізацію логістики світової торгівлі [34; 35; 36]. Водночас зберігається напруження між західними агрокомпаніями та державними акторами, такими як СОFCO (Китай), особливо у питаннях доступу до сировини та цифрової інфраструктури, а також у зв'язку з нерівністю регуляторних умов [37; 38].

Структурні конфлікти: фінанси проти виробництва, індустрія війни проти інфраструктури миру, цифрові ресурси проти матеріальних виробничих потужностей – саме ці протиставлення дедалі більше визначають архітектуру глобальної влади.

2.4. Інші виміри: релігія, ідеологія та цивілізації.

Релігія та ідеологія. Глобальні лінії розлому часто відображають цивілізаційні поділи: християнський Захід (разом із юдаїзмом), ісламський світ та світський Китай. У самому Заході юдейсько-християнські традиції дедалі частіше вступають у конфлікт із секулярним «постхристиянським глобалізмом»⁵, прикладом якого є ініціативи, такі як «Велике перезавантаження» Всесвітнього економічного форуму [27; 39, р. 22-28]. Історичні компроміси в ісламському світі, зокрема Яффська угода 1192 р., ілюструють міжцивілізаційний прагматизм [13, р. 76-79].

⁵ Хоча ініціатива Клауса Шваба «Велике перезавантаження» виступає за «інклюзивний капіталізм» («капіталізм, орієнтований на інтереси всіх учасників» – “stakeholder capitalism”) та переформатування глобальних систем у постпандемічний (пост-COVID-19) період, вона не позиціонує себе відкрито як «постхристиянська». Таке визначення радше відображає зовнішні інтерпретації, передусім з боку критиків, які сприймають цю ініціативу як прояв секулярної глобалістської ідеології. У цьому контексті термін «постхристиянський» слід розуміти як аналітичну конструкцію, а не як самовизначення К. Шваба.

Народи та суспільство. Низові форми мобілізації – від пострадянських громадянських рухів до «Арабської весни» – кидали виклик елітарним структурам і авторитарній інерції [40].

Глибинна держава (Deep State). Невиборні мережі, зокрема військово-промисловий комплекс США, розвідувальні агентства та турецький *derin devlet* (таємна коаліція військових, спецслужб і кримінальних структур), часто чинять опір системним змінам і демократичному контролю [41; 42; 43; 44].

3. Типологія глобального компромісу.

3.1. Визначення та антиподи.

Глобальний компроміс означає домовленість між учасниками щодо розподілу сфер впливу та зменшення конфліктності з метою уникнення одностороннього домінування (наприклад, Pax Americana), анархічної фрагментації або ідеологічної гегемонії [5, р. 361-366]. Історичний аналог цього підходу виник у 1970-х рр. у вигляді «історичного компромісу», запропонованого Енріко Берлінгуером – лідером Італійської комуністичної партії (ІКП) – і підтриманого Сантьяго Каррільйо з Іспанської комуністичної партії (ІКП) [45; 46, р. 283-295; 47]. У відповідь на військовий переворот у Чилі 1973 р. та зростання політичного насильства в Європі, Е. Берлінгуер стверджував, що комуністи не можуть самостійно керувати в демократичних суспільствах без формування союзів із поміркованими силами. Він запропонував стратегічне партнерство між ІКП та домінуючими в Італії християнськими демократами (ХДП) задля захисту демократії та соціального прогресу. Хоча ця модель так і не була повністю реалізована, вона суттєво вплинула на політичне життя Італії у 1976-1979 рр., коли ІКП надавала зовнішню підтримку урядам, очолюваним ХДП, без офіційного входження до коаліції.

В Іспанії С. Каррільйо розвивав подібні ідеї в межах єврокомунізму – з відмовою від авторитаризму радянського зразка та орієнтацією на плюралізм, громадянські свободи й поступові реформи [48]. Ці ініціативи становили ширшу спробу інституціоналізувати ідеологічне співіснування та запобігти поляризації – логіку, що перегукується із сучасними закликами до багатопольярної співпраці та стратегічної стриманості.

Натомість антиподами такого компромісу виступали як ліві, так і праві рухи, які відкидали плюралізм і прагнули ідеологічного або геополітичного домінування. Зліва ортодоксальні марксистсько-ленінські партії, що дотримувалися радянської доктрини, розглядали «історичний компроміс» як зраду революційних принципів, надаючи перевагу класовій боротьбі та однопартійній владі замість коаліційного співробітництва. Справа авторитарні та неофашистські течії в Італії та Іспанії – зокрема Італійський соціальний рух та франкістські радикали – виступали проти будь-яких домовленостей із комуністами, натомість закликаючи до придушення лівих сил і збереження ієрархічного, націоналістичного порядку.

Ці протилежні бачення – революційний максималізм і реакційний ексклюзіонізм – є ідеологічними антиподами компромісу: обидва заперечують можливість узгодженого співіснування, віддаючи перевагу безкомпромісним сценаріям. У цьому сенсі «історичний компроміс» був не просто тактичною угодою, а філософським вибором на користь демократичного плюралізму в умовах політичної поляризації.

Узагальнюючи, можна виокремити чотири основні типи антиподів стратегії глобального компромісу, класифіковані за двома критеріями: а) ідеологічною орієнтацією (ліва чи права) та б) соціальною базою (елітарна чи масова).

Революційний максималізм (лівий, масовий або елітарний) – доктрина і відповідна їй практика, що заперечують поступки опонентам і створення коаліцій, наполягаючи на радикальному перетворенні суспільства через повну реалізацію власних ідеологічних принципів, зокрема, ціною відмови від демократичних процедур.

Реакційний ексклюзіонізм (правий, масовий або елітарний) – стратегія, що поєднує ностальгію за ієрархічним порядком із виключенням альтернативних ідеологій або соціальних груп із політичного процесу. Праві сили, які прагнуть витіснення опонентів замість співіснування, є типовими представниками цього підходу.

Технократичний монополізм (елітарний, нерідко поза ідеологією) – підхід, що зводить політичне управління до компетенції експертів, ігноруючи механізми участі та суспільного діалогу, притаманні деліберативній демократії.

Популістська стратегія мобілізації через поляризацію (масова, як правило поза ідеологією) – це риторика та відповідна їй політична практика, що розділяють суспільство на «народ» і «ворожі еліти», заперечуючи інституційні компроміси на користь прямої мобілізації та конфліктної політики.

Ця типологія демонструє, що компроміс – це не прояв слабкості, а альтернатива крайнощам: лівим і правим, елітарним і масовим. Він є формою стратегічної стриманості, що дозволяє зберігати політичну множинність у складних умовах.

3.2. Типи глобального компромісу за сферами.

Територіальний компроміс – створення нейтральних зон або передача спірних регіонів одному з учасників спору чи їх розподіл між конкуруючими державами (наприклад, узгодження територіального розподілу острівних територій та правове визнання будівництва штучних островів у Південно-Китайському морі).

Економічний – розподіл функціональних сфер (наприклад, технологічне лідерство США і першість Китаю у промисловому виробництві).

Ідеологічний – прагматичне співіснування між ліберальними демократіями та автократичними режимами [39, р. 22–28]⁶.

⁶ Хоча книга Семюела Хантінгтона «Зіткнення цивілізацій?» (1993 р.) не містить прямої підтримки ідеї «співіснування лібералізму й автократій», у ній акцентовано увагу на

Інституційний – поступове доповнення механізмів, зосереджених навколо ООН, регіональними та мережевими структурами, покликаними забезпечити гнучкість регулювання та координацію діяльності багатьох суб'єктів геополітики [10].

3.3. Типи глобального компромісу за умовами.

Узагальнена типологія глобального компромісу, побудована на трьох ключових критеріях – 1) часовий контекст, 2) специфіка домінуючого суб'єкта та 3) методи досягнення, – дозволяє виокремити такі різновиди:

1). За часовим контекстом:

А). Кризовий компроміс – базується на домовленостях, укладених після масштабних потрясінь у відповідь на них, зокрема, на Ялтинській конференції 1945 р. [5, р. 78-92].

Б). Превентивний компроміс – передбачає запровадження засобів упередження конфлікту до початку ескалації, прикладом чого є Вестфальський мир (1648 р.) [4].

2). За специфікою домінуючого суб'єкта / суб'єктів:

А). Елітарний компроміс – досягається шляхом переговорів між правлячими елітами, як це було на Віденському конгресі (1815 р.) [49, р. 109-131].

Б). Масовий компроміс – виникає внаслідок системних змін, ініційованих масовою мобілізацією, прикладом чого є Версальський договір (1919 р.).

В). Револьюційний компроміс – формується в результаті радикальних ідеологічних зрушень або народних повстань, що докорінно змінюють політичний лад, як це сталося після більшовицької революції у контексті Брест-Литовського миру (1918 р.) [50, р. 23-45].

3). За методами досягнення:

А). Примусовий компроміс – зовнішньо нав'язані домовленості, укладені без згоди місцевих учасників, як, наприклад, Перший і Другий Віденські арбітражі (1938 р. і 1940 р.)⁷, а також, певною мірою, Дейтонські мирні угоди (1995 р.), що завершили війну в Боснії та Герцеговині. Хоча Дейтонський процес формально передбачав участь сторін конфлікту, самі переговори проходили під сильним тиском з боку міжнародних посередників, зокрема

історичній закономірності існування цивілізаційного розмаїття та ідеологічних розбіжностей. У цьому контексті автор опосередковано підтримує думку, що співіснування – хай і конфліктне – може бути прагматичною необхідністю в багатополярному світі, сформованому конкуруючими системами цінностей.

⁷ Перший (1938 р.) і Другий (1940 р.) Віденські арбітражі – нав'язані нацистською Німеччиною та фашистською Італією – призвели до перегляду кордонів Чехословаччини та Румунії без справжньої згоди місцевого населення, демонструючи приклад примусової дипломатії, сформованої інтересами гегемонів, а не принципом національного самовизначення [51; 52].

США, і відбувалися поза межами регіону – на авіабазі в Дейтоні, штат Огайо. Угода закріпила складну політичну архітектуру, яка інституціоналізувала етнічний поділ і частково обмежила перспективи демократичного розвитку [53; 54].

Б). Адаптивний компроміс – поступова еволюція інституцій глобального управління через децентралізовані реформи, орієнтовані на окремі функціональні сфери в межах ширших політичних процесів, як це представлено в концептуальній рамці мережевої дипломатії та транскордонної взаємозв'язності, запропонованій Енн-Марі Слотер [10], а також у теорії республіканського глобального конституціоналізму Стівена Слотера [55, р. 1-15, 123-150]. Показовим прикладом таких процесів є модернізація ОБСЄ у відповідь на зміну балансу сил [56].

В). Просвітлений компроміс – досягається через дипломатію, що ґрунтується на моральній або духовній легітимності, як у випадку мирних угод імператора Ашоки з династії Маур'я [8, р. 123-150].

Ця типологія спирається на концептуальні рамки Генрі Кіссінджера [5, р. 361-366] і додатково уточнюється через аналітичний підхід Чарльза Тіллі до формування державності [21, р. 67-70], який акцентує роль специфіки суб'єкту та методу формування того чи іншого стійкого політичного порядку.

4. Світ у кризі чи на порозі історичного компромісу?

4.1. Нинішні глобальні кризи.

Глобальний ландшафт 2025 р. позначений зростанням напруженості: стратегічним суперництвом між США та Китаєм, внутрішніми розколами на Заході (зокрема розбіжностями між адміністрацією Д. Трампа та Європейським Союзом), а також триваючою війною між Росією та Україною. Зростаюча суспільна втома та геополітична нестабільність свідчать про дедалі більший запит на системне переосмислення існуючого глобального порядку.

4.2. Передумови та можливості для досягнення компромісу.

Попри фрагментованість глобального простору, можливості для компромісу зберігаються. Прагматичне лідерство та збалансовані багатосторонні ініціативи можуть сприяти поступовому зближенню позицій. Важливим кроком може стати реформування медійних екосистем з метою протидії дезінформації та ідеологічній поляризації – що перегукується з практикою імператора Ашоки, який використовував едикти для утвердження етичного управління [8, р. 123-125]⁸, а також узгоджується з критикою сучасної

⁸ Хоча едикти Ашоки, як зазначає Р. Тхапар [8], не були формою реформування медіа у сучасному розумінні, вони виконували функцію новаторського державного етичного звернення до суспільства. Їхній внесок у формування суспільних норм і утвердження плюралістичних цінностей становить ранній історичний приклад конструктивного застосування інформаційних засобів для зміцнення громадянської згуртованості та протидії роз'єднувальному наративам.

пропаганди як інструменту конформізму та контролю, висловленою Жаком Еллюлем [57, р. 25-30].

Криза як каталізатор: глобальна криза 2025 р. – позначена війною, економічною нестабільністю та кліматичними потрясіннями – активізує потребу в системному реформуванні.

Багатополярність: в умовах плюралізму центрів впливу жоден актор не здатен домінувати одноосібно; співпраця стає необхідністю.

Історична пам'ять: наявні історичні прецеденти компромісів (наприклад, Вестфальський мир, Віденський конгрес, політика розрядки) слугують зразками прагматичного співіснування.

Технологічна взаємозалежність: глобальні ланцюги постачання та цифрова інфраструктура потребують координації.

4.3. Перешкоди на шляху до глобального компромісу.

Ідеологічні бар'єри. Спадок холодної війни та протиріччя між західною ліберальною моделлю і альтернативними цивілізаційними системами продовжують загострювати глобальні розколи [39, р. 22-28]. Глобалістський порядок денний Всесвітнього економічного форуму дедалі більше вступає в конфлікт із націоналістичними та популістськими рухами, що відображає поглиблення боротьби за суверенітет і за власні моделі управління [58; 59].

Опір еліт. Інституціоналізовані впливові еліти (так звана «глибинна держава») – від військово-промислового комплексу США та розвідувальних агентств до транснаціональних фінансових акторів, таких як “*BlackRock*” – часто чинять опір структурним змінам, які загрожують їхньому впливу [41; 42; 43; 44]. Історичні аналогії включають опір еліт демократичним реформам після Першої світової війни [49, р. 109-131].

4.4. Елементи глобального компромісу.

Попри зазначені перешкоди, глобальний компроміс залишається можливим за умови цілеспрямованих поступок у кількох ключових сферах. Стійкий компроміс, найімовірніше, передбачатиме поступки та перегрупування по таких напрямках:

А). Територіальний вимір. Домовленості щодо нейтралітету (наприклад, у випадку України) та поступки, спрямовані на деескалацію в спірних зонах (зокрема, у регіоні Південно-Китайського моря), свідчать про прагматичний підхід до врегулювання у критичних точках геополітичного протистояння [14, р. 356-359; 60].

Б). Економічний вимір. Виникає функціональний поділ праці – коли США зберігають домінування в сфері інформаційних технологій, Китай лідирує в промисловому виробництві, а вплив у сфері енергетики розділений між транснаціональними корпораціями, такими як “*ExxonMobil*”, і державними гравцями, зокрема “*Saudi Aramco*” – що демонструє структурну багатополярність глобальної економіки [61; 62; 63].

В). Ідеологічний вимір. Співіснування ліберальних і авторитарних систем, незважаючи на суперечності, може слугувати необхідним *modus vivendi* у багатомодельному світовому порядку [39, р. 22-28; 64].

Г). Інституційний вимір. Регіональні інституційні платформи дедалі частіше доповнюють чи трансформують усталені моделі управління, зосереджені навколо ООН. Ініціативи, зокрема Регіональна рамкова програма для країн Південної Африки на 2024-2030 рр. та Рекомендації щодо реалізації Рамкової програми ООН з надання допомоги у цілях розвитку, вказують на поступовий перехід до децентралізованих, регіонально орієнтованих моделей управління [65; 66].

5. Роль України в глобальному компромісі.

5.1. Стратегічне врівноваження як геополітична функція України.

Геополітичне розташування України робить її потенційним ареалом апробації моделі глобального компромісу. Її доля втілює глибинні суперечності між західним лібералізмом, російським ревізіонізмом і китайським прагматизмом.

Стратегічне місце. Україна межує з ЄС і Росією, виконуючи роль буфера та мосту. Вихід до Чорного моря та потужний аграрний потенціал посилюють її значення на глобальному рівні.

Символічна роль. Україна втілює суперечливі наративи: суверенітету й самовизначення (Захід), історичних претензій (Росія), а також позаблоковості (Глобальний Південь).

Можливі геополітичні функції України:

- 1) нейтральна буферна держава – позаблокова Україна могла б знизити напруження між НАТО і Росією;
- 2) держава-міст – Україна могла б сприяти діалогу між Сходом і Заходом, подібно до моделі фінляндизації часів «холодної війни»;
- 3) інтегрований учасник – у межах альтернативної траєкторії, Україна могла б повністю інтегруватися в західні структури, посилюючи провідну роль Заходу в глобальному порядку.

Геополітичні ризики для України:

- 1) фрагментація – затяжний конфлікт може призвести до територіального розколу або зміни конфігурації державного устрою;
- 2) статус проксі-держави – існує ризик, що Україна перетвориться на постійне поле боротьби між великими державами;
- 3) перенавантаження – надзвичайно висока залученість західних партнерів може спричинити втому, розчарування або реакцію відторгнення з їхнього боку.

Майбутнє України як чинник глобального компромісу.

Майбутнє України, ймовірно, матиме глобальні наслідки, окреслюючи контури світового порядку та визначаючи шанси на компроміс. Її доля не лише впливатиме на архітектуру європейської безпеки, а й засвідчить життєздатність багатопольярної дипломатії. Як зазначає Центр геополітики “*JPMorgan Chase*” [67], майбутнє України може розвиватися за одним із кількох історичних аналогів, кожен із яких слугує стратегічною метафорою для можливих сценаріїв післявоєнного врегулювання.

- Модель Південної Кореї: частково суверенна Україна з зовнішніми гарантіями безпеки та підтримкою Заходу у післявоєнній реконструкції.

- Модель Ізраїлю: милітаризована, самодостатня Україна з тривалою підтримкою Заходу, але без присутності іноземних військ.

- Модель Грузії: ослаблена, нестабільна Україна, що поступово віддаляється від інтеграції з Заходом.

- Модель Білорусі: васалізована Україна під контролем Росії.

Ці моделі не слід сприймати як буквальне відтворення історичних прикладів у сучасних умовах. Радше, це умовні концептуальні типології – комплекси інституційних, військових і геополітичних характеристик, які допомагають окреслити можливі траєкторії розвитку України.

У цьому контексті Україна також може виконувати функцію буферної держави – нейтралізованої зони між конкуруючими блоками – що перегукується з пропозиціями президента США Д. Трампа та миротворчими ініціативами ЄС [68]. Утім, нейтралітет сам по собі може виявитися недостатнім без надійних гарантій безпеки, економічного відновлення та інституційної автономії. Більш концептуально сформульована пропозиція передбачає модель «фінляндизованої» демократії: військово нейтральної, але політично плюралістичної та економічно інтегрованої із Заходом.

Додаткові історичні аналогії – такі як Австрія (1955 р.), Фінляндія (1944 р.)⁹ або Румунія (1944 р.) – можуть доповнити цю типологію,

⁹ 18 серпня 2025 р. під час зустрічі у Вашингтоні з Президентом США Д. Трампом президент Республіки Фінляндія Александер Стубб заявив: «Якщо я подивлюся на позитивний бік того, де ми зараз знаходимося, ми знайшли рішення у 1944 році, і я впевнений, що зможемо знайти рішення у 2025-му». Ця заява демонструє звернення Президента А. Стубба до історичного прецеденту – зокрема, до мирного врегулювання відносин між Фінляндією та Радянським Союзом у 1944 р. – як концептуальної основи для вирішення сучасних конфліктів шляхом компромісу. Його коментарі припускають, що гібридні результати, сформовані на основі історичних аналогій, можуть запропонувати життєздатні шляхи до сталого миру. (Повне відео цієї розмови є доступним за інтернет-посиланням: [69]). Невдовзі після цієї теоретичної ремарки, у якій він провів історичну паралель із досвідом Фінляндії 1944 р., президент А. Стубб рішуче відкинув будь-які припущення щодо територіальних поступок з боку України. Відповідаючи на запитання про історичне порівняння, він уточнив: «Звісно, я не мав це на увазі. Ситуація у 1944 році була зовсім іншою. Фінляндія залишилася наодинці, у нас не було вибору. Ми повинні забезпечити суверенітет України та її територіальну цілісність у довгостроковій перспективі». Далі він окреслив три фундаментальні засади державності – незалежність, суверенітет (як право на самовизначення) та територіальну цілісність – наголосивши, що у 1944 р. Фінляндія зберегла

пропонуючи моделі обмеженого суверенітету, узгодженого нейтралітету або переорієнтації після зміни геополітичного курсу. Ці приклади свідчать, що гібридні результати – ані повна перемога, ані повна капітуляція – можуть виявитися найстійкішим варіантом компромісу.

5.2. ЄС та регіональна динаміка.

Роль Європейського Союзу у формуванні глобального компромісу є надзвичайно важливою. ЄС позиціонує себе як посередницька сила між позицією США, що у теперішній час поєднує державну егоїстичну зверхність з прагненням до згортання залученості до української проблематики, та максималістськими амбіціями Росії.

Його оновлена стратегічна лінія – з акцентом на автономність у сфері безпеки, регіональну миротворчу діяльність та диверсифікацію енергетичних ресурсів – дозволяє розглядати Україну не лише як жертву суперництва великих держав, а як опору континентальної стабільності.

Серед можливих ініціатив – створення європейських сил стримування, умовне пом'якшення санкцій та спільне фінансування післявоєнної відбудови – що можуть закріпити роль України як стабілізуючого чинника, здатного сприяти ширшому компромісу між Сходом і Заходом.

5.3. Війна в Україні як багаторівневий і мультисекторальний глобальний конфлікт.

Війна в Україні – це не ізольована конфронтація, а складний геополітичний вузол, що у своєму вертикальному вимірі охоплює три взаємопов'язані територіальні рівні, а крім того, – численні горизонтальні секторальні виміри. Серед вертикальних рівнів чітко розрізняються:

А). Внутрішні конфлікти еліт. Кожен ключовий актор (суб'єкт міжнародної політики) – Росія, Україна, США, Європейський Союз і Велика Британія – мають свої серйозні внутрішні розколи. Ці розколи проявляються у фрагментації еліт, електоральній нестабільності та наявності конкуруючих підходів щодо стратегій розвитку, що формують і обмежують зовнішні дії цих держав.

Б). Суто російсько-українська війна (двосторонній міждержавний воєнний конфлікт). Повномасштабне вторгнення Російської Федерації, розпочате 24 лютого 2022 р., перевело у найгострішу фазу міждержавний конфлікт, що почався з анексії Криму та організації «референдумів» на Донбасі. Підтримка Росією ірредентистських сил і нормативне оформлення (у російському внутрішньому законодавстві) включення цих українських територій до складу Російської Федерації відображають гібридну стратегію, що поєднує юридичну мімікрію з військовим примусом.

В). Регіональний театр ширшої арени конфронтаційної напруженості. Території України та Росії стали основним театром ширшої конфронтації між

незалежність, але втратила суверенітет і частину територій. А. Стубб завершив, наголошуючи, що Україна не повинна опинитися в подібній ситуації [70].

Росією (яку відкрито підтримують такі її прямі союзники, як Білорусь і Північна Корея, а також приховано деякі інші) та коаліцією «Рамштайн», що налічує понад 50 держав, включно з майже всіма членами НАТО та ключовими партнерами поза Альянсом, дії яких координуються через Контактну групу з питань оборони України [71; 72]. Ця коаліція надає Україні військову, фінансову та логістичну підтримку, перетворюючи цей воєнний конфлікт на війну з глобальними ставками. Водночас зовнішні партнери України всіляко уникають дій і зобов'язань, які могли б загрожувати їхнім безпосереднім втягненням у конфлікт і дозволяли б кваліфікувати їх як невоюючих союзників України.

Ці рівні утворюють вертикальну структуру конфлікту, відображаючи його багаторівневу природу. На противагу цьому, горизонтальна структура складається з секторальних вимірів, які пронизують усі рівні, впливаючи на хід конфлікту та його результати. Ці виміри включають:

А). Суто воєнний вимір. Він охоплює традиційні методи ведення війни, включаючи наземні операції, авіаудари та атаки дронів.

Б). Психологічний та інформаційний вимір війни. Він включає пропаганду, дезінформацію, кібератаки та спеціальні операції для впливу на суспільну думку і моральний дух, наприклад, російські медійні наративи та глобальні комунікаційні зусилля України.

В). Широкий культурний та ідеологічний вимір. Він охоплює конкуруючі наративи, такі як західний лібералізм проти російського історичного ревізіонізму, які впливають на глобальну та внутрішню підтримку.

Г). Економічний та фінансовий вимір. Він включає економічні санкції, торговельні обмеження, серйозні збої на енергетичних ринках і фінансову допомогу Україні (зокрема, від коаліції «Рамштайн»). Росія протидіє, перенаправляючи свою традиційну торгівлю до незахідних партнерів.

Д). Технологічний та кібернетичний вимір. Він охоплює використання штучного інтелекту, дронів і кібератак для отримання стратегічних переваг, включаючи атаки на критичну інфраструктуру.

Е). Дипломатичний вимір та рівень багатосторонньої міжнародної взаємодії. Він включає переговори, альянси та багатосторонні форуми (наприклад, ООН, НАТО, Європейське політичне співтовариство), які впливають на траєкторію розгортання конфлікту [73].

Є). Нормативно-правовий та інституційний вимір. У позабойовому вимірі конфлікт ведеться через санкції, заморожування активів, міжнародні ордери на арешт і арбітражні рішення. Відповідні юридичні дії включають:

- режими санкцій, спрямовані на російських осіб, компанії та сектори економіки та життєдіяльності;
- міжнародні ордери на арешт, зокрема, видані Міжнародним кримінальним судом;
- арбітражні рішення та конфіскацію активів у західних юрисдикціях;
- інституційну ізоляцію Росії (наприклад, призупинення членства в Раді Європи, оспорування права на участь в органах ООН);

- контрзаходи Росії, такі як так званий закон Лугового, який стверджує виключну юрисдикцію Росії у справах за участі санкціонованих російських суб'єктів, блокуючи паралельний арбітраж за кордоном [74].

Складові горизонтальної структури часто діють у різних напрямках, посилюючи або, навпаки, послаблюючи вплив вертикальних складових (тобто рівнів). Усе це породжує складну, переплетену динаміку конфлікту.

Цей багатовимірний конфлікт став поштовхом до етичних і духовних роздумів на найвищому рівні. У своїй промові до дипломатичного корпусу у 2023 р. Папа Римський Франциск попереджав про розгортання «третьої світової війни, що ведеться фрагментарно» – тобто проявляється через окремі епізоди – і позначена регіональними конфліктами, ядерними загрозами та ерозією багатосторонньої дипломатії. Він закликав повернутися до щирої відданості принципам «правди, справедливості, солідарності та свободи» як основи миру [75; 76; 77]. Архієпископ Пол Галлахер підтримав цю позицію у своєму зверненні до Ради Безпеки ООН, засудивши «озлоблені та агресивні націоналізми» і закликавши лідерів подолати «брак братерства» [78].

Ці заклики резонують із тим, що можна описати як «Дух часу примирення» – культурний і психологічний етос, який сприяє деескалації, плюралізму та етичній дипломатії. Цей крихкий етос здатен перетворити Україну з геополітичної точки напруги на каталізатор системного компромісу – за умови, що глобальні актори (найвпливовіші суб'єкти геополітики та геоeкономіки) оберуть прагматичні та відкриті до різноманіття, недискримінаційні й всеохопні підходи.

6. Висновки. Реалістичність глобального компромісу.

6.1. Умови успіху.

Життєздатний і довготривалий глобальний компроміс не лише можливий – він може виявитися історично необхідним. Із формуванням нового світового порядку, контури якого поступово окреслюються внаслідок низки взаємопов'язаних криз, що часто переплітаються між собою, створюючи ефект системної нестабільності, успіх будь-якого врегулювання залежатиме від трьох ключових взаємозалежних чинників:

- прагматичного лідерства, здатного подолати ідеологічну жорсткість;
- суспільного тиску, що протистоїть інерції еліт і вимагає зменшення рівня конфронтації та пошуку збалансованих рішень;
- зростаючого поширення в суспільстві «Духу часу примирення» – як історично зумовленої атмосфери, що сприяє компромісу. Це поняття спирається на ідею, що кожен історичний момент формується під впливом панівного культурного та психологічного настрою. Воно має коріння у філософії історії Г.В.Ф. Гегеля, де «дух часу» (*Zeitgeist*) відображає поступове

розгортання розуму в історичному процесі [79, р. 79-102]¹⁰, і співзвучна з теорією колективного несвідомого Карла Юнга¹¹, яка пов'язує архетипи з ментально-культурним фоном епохи [80, 43-47]. Такі мислителі, як Реймонд Вільямс і Юрген Габермас, також досліджували, як публічний дискурс і культурні трансформації формують умови для системних змін [81, р. 194-198; 82, р. 171-180].

6.2. Виклики та ризики.

Незважаючи на потенціал для компромісу, залишаються й серйозні перешкоди. Серед них:

а) опір глибоко вкорінених еліт, зокрема військово-промислових комплексів і транснаціональних корпоративних інтересів (політичні, бізнесові та військові еліти отримують вигоду з систем, що функціонують у логіці конфронтації, наприклад, через торгівлю зброєю та контроль над ресурсами);

б) ідеологічна поляризація, особливо між ліберальними та авторитарними моделями управління, а також ідеологічна непоступливість: ліберальний універсалізм, авторитарний націоналізм і релігійний фундаменталізм не схильні підтримувати плюралістичне співіснування; медійні екосистеми сприяють формуванню «інформаційних бульбашок»¹² і ефекту так званих «ехо-камер», що знижує здатність до сприйняття альтернативних точок зору та готовність до компромісу;

в) інституційна інерція, оскільки глобальні структури управління не встигають адаптуватися до суттєвих змін;

г) геополітичні точки напруги, зокрема Тайвань і Україна, демонструють потенціал для трансформації регіональних конфліктів у масштабні глобальні протистояння. В Україні вже триває повномасштабна війна, тоді як навколо Тайваню зберігається крихка і напружена рівновага стратегічних сил. Ризики ескалації зумовлені можливими стратегічними прорахунками, порушенням умовних «червоних ліній» або втручанням третіх сторін, що здатні радикалізувати динаміку конфлікту [85; 86; 87].

Подолання цих викликів може вимагати не лише адаптивної дипломатії, а й творчої стратегічної уяви щодо обрисів майбутнього – спираючись на

¹⁰ Г.В.Ф. Гегель є однією з ключових фігур, пов'язаних із поняттям *Zeitgeist* («дух часу»). У своїх «Лекціях з філософії історії» він змальовує історію як поступове розгортання розуму в часі, сформоване панівним духом, що визначає кожен історичну епоху [79].

¹¹ Хоча К.Г. Юнг не використовує термін *Zeitgeist* як усталене поняття, його концепція колективного несвідомого – як вона розвинута у праці «Архетипи і колективне несвідоме» [80] – тісно пов'язана зі спільною культурно-психологічною атмосферою, яку можна трактувати як «дух епохи». Зокрема, він досліджує, як архетипи формують і відображають настрій певної епохи [80, Pt. I, Ch. 1], а також як колективні зрушення у свідомості впливають на суспільні трансформації [80, Pt. VI, Ch. 10].

¹² Ефект «інформаційної бульбашки» – це когнітивне явище, за якого індивід перебуває в ізолюваному інформаційному середовищі, що підсилює його переконання і знижує відкритість до альтернативних точок зору. Такий ефект спричиняє фрагментацію суспільного дискурсу та ускладнює пошук компромісу [83; 84].

історичні прецеденти та етичні рамки, щоб окреслити шлях поза межами перманентного конфлікту [49, р. 109-131; 73; 88].

Траскторія подальшого розвитку України слугуватиме водночас експериментальним прикладом і зразком. Чи стане вона нейтральним буфером, демократичною фортецею чи фрагментованим прикордонням – залежатиме від збалансованого поєднання поступок, надійних гарантій безпеки та готовності глобальних акторів засвоїти уроки історії – від Ашоки до Вестфалії, від Фінляндії до Південної Кореї.

У цьому сенсі Україна – не просто поле бою, а й дзеркало здатності міжнародної системи до адаптивного компромісу.

Список використаних джерел і літератури:

1. International Council for Diplomacy and Dialogue-USA. Homepage. *International Council for Diplomacy and Dialogue-USA*. 2025. URL: <https://icdd-usa.org/>
2. Independent Experts Peace Initiatives. White paper on Ukraine/Russia: Prospects for the Russian-Ukrainian conflict. *Independent Experts Peace Initiatives*. 2025, June. URL: https://icdd-usa.org/wp-content/uploads/2025/06/WP_June-2025-edition_final.pdf
3. Yakushik V. Is a Global Compromise Possible? *Ukrainian Policymaker*. 2025. Vol. 16. P. 142-157. URL: <https://doi.org/10.29202/up/16/11>
4. Gross L. The Peace of Westphalia, 1648-1948. *American Journal of International Law*. 1948. Vol. 42. No 1. P. 20-41. URL: <https://doi.org/10.2307/2193560>
5. Kissinger H. World order. London : Penguin Books, 2014. 230 p. URL: <https://archive.org/details/world-order-kissinger>
6. Cassius Dio. Roman History / Translated by E. Cary. Vol. VI. Book LIII. Loeb Classical Library. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1917. URL: https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Cassius_Dio/53*.html
7. Suetonius. The lives of the twelve Caesars / Translated by A. Thomson, revised by T. Forester. Project Gutenberg, s.a. URL: <https://www.gutenberg.org/files/6400/6400-h/6400-h.htm>
8. Thapar R. Ásoka and the decline of the Mauryas. Oxford: Oxford University Press, 1961. 392 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/asoka-and-the-decline-of-the-mauryas-9780198077244>
9. Sima Qian. Records of the Grand Historian / Translated by B. Watson. New York : Columbia University Press, 1993. 224 p. URL: <https://cup.columbia.edu/book/records-of-the-grand-historian/9780231081696/>
10. Slaughter A.M. The chessboard and the web: Strategies of connection in a networked world. New Haven, CT : Yale University Press, 2017. 312 p. URL: <https://archive.org/details/chessboardwebstr0000slau>
11. Ibn Hisham. The life of Muhammad / Translated by A. Guillaume. Oxford : Oxford University Press, 1955. 872 p. URL: <https://archive.org/details/lifeofmuhammadtr0000ibnh>

12. Kennedy H. *The Prophet and the age of the Caliphates: The Islamic Near East from the sixth to the eleventh century*. 3rd ed. London : Routledge, 2016. XXVI, 356 p. URL: <https://archive.org/details/the-prophet-and-the-age-of-the-caliphates-the-islamic-near-east-from-the-sixth-t>
13. Riley-Smith J. *The Crusades: A history*. New Haven, CT : Yale University Press, 2005. 400 p. URL: <https://yalebooks.yale.edu/book/9780300101287/the-crusades>
14. Mearsheimer J. J. *The tragedy of great power politics*. Updated ed. New York : W.W. Norton & Company, 2014. 561 p. URL: https://openlibrary.org/books/OL27158350M/The_Tragedy_of_Great_Power_Politics
15. Kallas and Lammy: This moment of crisis demands closer UK-EU cooperation. *Politico Europe*. 2025. March 18. <https://www.politico.eu/article/eu-uk-cooperation-crisis-eu-westminister-european-commission/>
16. Policy paper UK support to Ukraine: Factsheet. *Gov.UK*. 2025, June 30. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-support-to-ukraine-factsheet/uk-support-to-ukraine-factsheet>
17. Kliman D.M., Fontaine R. *Global swing states: Brazil, India, Indonesia, Turkey and the future of international order*. Washington, DC : Center for a New American Security & German Marshall Fund, 2012. URL: <https://www.cnas.org/publications/reports/global-swing-states-brazil-india-indonesia-turkey-and-the-future-of-international-order>; https://s3.us-east-1.amazonaws.com/files.cnas.org/documents/CNAS_GlobalSwingStates_KlimanFontaine.pdf
18. Byman D., Kreps S. Agents of destruction? Applying principal-agent analysis to state-sponsored terrorism. *International Studies Perspectives*. 2010. Vol. 11. No 1. P. 1-18. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1528-3585.2009.00389.x>
19. Waters G. From Tiger Forces to the 16th Brigade: Russia's evolving Syrian proxies. *Middle East Institute*. 2022, October 5. URL: <https://www.mei.edu/publications/tiger-forces-16th-brigade-russias-evolving-syrian-proxies>
20. Robinson K. Iran's support of the Houthis: What to know. *Council on Foreign Relations*. 2025, January 12. URL: <https://www.cfr.org/in-brief/irans-support-houthis-what-know>
21. Tilly C. *Coercion, capital, and European states, AD 990-1992*. Oxford : Wiley-Blackwell, 1993. 288 p. URL: <https://www.wiley.com/en-us/Coercion+Capital+and+European+States-p-9781557863683>
22. Buszynski L. The South China Sea: An arena for great power strategic rivalry. *Tran T.T., Welfield J.B., Le T.T. (eds.). Building a normative order in the South China Sea*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2019. P. 68-91. URL: <https://www.elgaronline.com/abstract/edcoll/9781786437525/9781786437525.00011.xml>
23. Beck E. British East India Company. *History Crunch*. 2021. URL: <https://www.historycrunch.com/british-east-india-company.html>
24. Russian-American Company. *Encyclopaedia Britannica*. s.a. URL: <https://www.britannica.com/topic/Russian-American-Company>

25. BlackRock. 2025 global outlook: Building the transformation. *BlackRock Investment Institute*. 2024, December. URL: <https://www.blackrock.com/ch/professionals/en/insights/blackrock-investment-institute/publications/outlook>
26. Kolodny L., Eudaily C. Tesla stock tanks 14% as Musk-Trump spat escalates. *CNBC*. 2025, June 5. URL: <https://www.cnbc.com/2025/06/05/tesla-shares-musk-trump.html>
27. Schwab K. Now is the time for a ‘Great Reset’. *World Economic Forum*. 2020, June 3. URL: <https://www.weforum.org/stories/2020/06/now-is-the-time-for-a-great-reset/>
28. Eisenhower D.D. Farewell address to the nation. *National Archives*. 1961, January 17. URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/president-dwight-d-eisenhowers-farewell-address>
29. Berezow A. The geopolitics of vaccine distribution. *American Council on Science and Health*. 2020, December 7. URL: <https://www.acsh.org/news/2020/12/07/geopolitics-vaccine-distribution-15196>
30. The geopolitical chessboard: How geopolitics influences the pharmaceutical industry. *EMMA International*. 2023, October 17. URL: <https://emmainternational.com/the-geopolitical-chessboard-how-geopolitics-influences-the-pharmaceutical-industry/>
31. Big Pharma’s lobbying surge: How Pfizer, Novartis & others tackle new regulatory challenges. *Medicine to Market*. 2025, April 23. URL: <https://medicinetomarket.com/big-pharmas-lobbying-surge-how-pfizer-novartis-others-tackle-new-regulatory-challenges-in-2025/>
32. 5 things to know about Ursula von der Leyen’s Pfizergate court cases. *Politico*. 2023, October 24. URL: <https://www.politico.eu/article/5-things-to-know-about-ursula-von-der-leyens-pfizergate-court-cases/>
33. EC’s von der Leyen loses bid to stop disclosure of Pfizer texts. *Pharmaphorum*. 2025, May 14. URL: <https://pharmaphorum.com/news/ecs-von-der-leyen-loses-bid-stop-disclosure-pfizer-texts>
34. Advancing innovation in agriculture. *CropLife International*. s.a. URL: <https://croplife.org/>
35. Covantis. About us. *Covantis*. s.a. URL: <https://covantis.io/about-us/>
36. Agribusiness trade modernization initiative advances. *Cargill*. 2019, October 21. URL: <https://www.cargill.com/2019/agribusiness-trade-modernization-initiative-advances>
37. Bell D.E., Kindred N. COFCO (Case No. 516-057). Boston: Harvard Business School, 2016. 28 p. URL: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=50331>
38. Why should global financiers worry about agribusiness COFCO’s deforestation links? *Global Witness*. 2023. URL: <https://www.globalwitness.org/en/campaigns/forests/why-should-global-financiers-worry-about-agribusiness-cofcos-deforestation-links/>

39. Huntington S. The clash of civilizations? *Foreign Affairs*. 1993. Vol. 72. No 3. P. 22-49. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1993-06-01/clash-civilizations>
40. Bayat A. Life as politics: How ordinary people change the Middle East. Stanford : Stanford University Press, 2013. 392 p. URL: https://archive.org/details/lifeaspoliticsho0000baya_2edim
41. Scott P.D. The road to 9/11: Wealth, empire, and the future of America. Berkeley : University of California Press, 2007. 423 p. URL: https://books.google.ch/books/about/The_Road_to_9_11.html?id=f10uD8l1qckC&redir_esc=y
42. Scott P.D. The American Deep State: Wall Street, Big Oil, and the Attack on U.S. Democracy. Lanham : Rowman & Littlefield, 2014. 336 p. URL: https://books.google.ch/books/about/The_American_Deep_State.html?id=OKmDBQAAQBAJ&redir_esc=y
43. Lofgren M. The deep state: The fall of the Constitution and the rise of a shadow government. New York : Viking, 2016. 328 p. URL: <https://archive.org/details/deepstatefallofc0000lofg>
44. Sooyler M. The Turkish deep state: State consolidation, civil-military relations and democracy. London : Routledge, 2015. 250 p. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315769226>
45. Berlinguer E. Il compromesso storico. *EnricoBerlinguer.it*. s.a. URL: <https://www.enricoberlinguer.it/enrico/le-idee/il-compromesso-storico/>
46. Hellman S. The Compromesso Storico. *The Oxford Handbook of Italian Politics* / E. Jones, G. Pasquino (eds.). Oxford : Oxford University Press, 2016. P. 283-295. URL: <https://academic.oup.com/edited-volume/28117/chapter/212267040>
47. Gundle S. The PCI and the Historic Compromise. *New Left Review*. 1987, May-June. No. 163. URL: <https://newleftreview.org/issues/i163/articles/stephen-gundle-the-pci-and-the-historic-compromise>
48. Carrillo S. Eurocommunism and the State. London : Lawrence and Wishart, 1977. 172 p. URL: https://archive.org/details/eurocommunismsta0000carr_k2c8
49. Hobsbawm E.J. The Age of Revolution: Europe 1789-1848. London : Penguin Books, 1962. 368 p. URL: https://openlibrary.org/books/OL21612672M/The_age_of_revolution
50. Carr E.H. The Bolshevik Revolution, 1917-1923. Vol. 1. London : Macmillan, 1950. x+430 p. URL: <https://archive.org/details/edward-h.-carr-the-bolshevik-revolution-1917-1923-vol.-1>
51. Komjathy A. The First Vienna Award (November 2, 1938). *Austrian History Yearbook*. 1979. Vol. 15. P. 130-156. URL: <https://doi.org/10.1017/S0067237800012716>
52. Balogh B.L. The Second Vienna Award and the Hungarian–Romanian Relations, 1940-1944 / Ed. by G. Vincze. Boulder, Colorado : Social Science Monographs; Highland Lakes, New Jersey : Atlantic Research and Publications, Inc., 2011. 589 p. URL: https://www.academia.edu/35728653/Béni_L_Balogh_The_Second_Vienna_Award_and_the_Hungarian_Romanian_Relations_1940_1944_Social_S

- science_Monographs_Boulder_Colorado_Atlantic_Research_and_Publications_2011_589_p
53. Kostić R. Reconciling the Past and the Present: Evaluating the Dayton Peace Agreement 1995. Uppsala : Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University, 2009. 32 p. URL: https://www.academia.edu/336461/Reconciling_the_Past_and_the_Present_Evaluating_the_Dayton_Peace_Agreement_1995
 54. The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina. *Organization for Security and Co-operation in Europe*. 1995. URL: <https://www.osce.org/bih/126173>
 55. Slaughter S. Republican Global Constitutionalism: The Failure of Global Governance and the Power of Citizens. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2023. 150 p. URL: <https://books.google.ch/books?id=lfDREAAQBAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>
 56. OSCE Yearbook 2017. Yearbook on the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) / Ed. by Institute for Peace Research and Security Policy at the University of Hamburg. Baden-Baden : Nomos Verlagsgesellschaft, 2018. 368 p. URL: https://ifsh.de/file/publication/OSCE_Yearbook_en/2017/OSCE_Yearbook_2017_gesamt.pdf
 57. Ellul J. Propaganda: The formation of men's attitudes. New York : Vintage Books, 1973. 175 p. URL: https://archive.org/details/Propaganda_201512
 58. Bonifai N. W., Rudra N., Boulding C., Moya S. L. Globalization and nationalism: Contending forces in world politics. *International Studies Review*. 2022. Vol. 24. Issue 2, viac021. URL: <https://doi.org/10.1093/isr/viac021>
 59. Hale T., Held D. Why is the anti-global backlash happening now? *World Economic Forum*. 2017, November 29. URL: <https://www.weforum.org/stories/2017/11/anti-globalization-brexit-backlash-nationalism-control/>
 60. Silva R.M., Oliveira T.A. The Realist debate in the context of the War in Ukraine: Balancing dynamics, international change and strategic calculus. *Revista Brasileira de Política Internacional*. 2024. Vol. 67. No 1. URL: <https://www.scielo.br/j/rbpi/a/MvWrWYGGtcLhgtsFRrmdmcx/>
 61. United States and Saudi Arabia engage in energy and critical mineral deals. *Institute for Energy Research*. 2025, May 29. URL: <https://www.instituteforenergyresearch.org/international-issues/united-states-and-saudi-arabia-engage-in-energy-and-critical-mineral-deals/>
 62. 2024 Global Outlook: Our view on the energy transition. *ExxonMobil*. 2024. URL: <https://corporate.exxonmobil.com/energy-and-innovation/2024-global-outlook>
 63. Soryang. Mearsheimer, on China the “regional hegemon”. *Caucus99Percent*. 2025, May 5. URL: <https://caucus99percent.com/content/mearsheimer-china-regional-hegemon>
 64. Petito F., Bettiza G. Why (Clash of) Civilizations Discourses Just Won't Go Away? Understanding the Civilizational Politics of Our Times. *The 'clash of Civilizations' 25 Years on: A Multidisciplinary Appraisal* / D. Orsi (ed.). Bristol, England : E-International Relations Publishing, 2018. P. 37-51. URL:

- https://www.academia.edu/36549465/Why_Clash_of_Civilizations_Discourses_Just_Won't_Go_Away_Understanding_the_Civilizational_Politics_of_Our_Times
65. UNODC and SADC Joint launch of the Regional Framework 2024-2030 to address social ills and promote security and development. *SADC*. 2025, February 10. URL: <https://www.sadc.int/latest-news/unodc-and-sadc-joint-launch-regional-framework-2024-2030-address-social-ills-and>
 66. United Nations Development Assistance Framework (UNDAF) guidance. *United Nations Development Group*. 2017. 45 p. URL: https://unsdg.un.org/sites/default/files/2017-UNDAF_Guidance_01-May-2017.pdf
 67. Chollet D., Sawyer L. The Russia–Ukraine endgame and the future of Europe. *JPMorgan Chase & Co. Center for Geopolitics*. 2025, May. 8 p. URL: <https://www.jpmorganchase.com/content/dam/jpmorganchase/documents/center-for-geopolitics/jpmc-cfg-russia-ukraine.pdf>
 68. France and Ukraine: Bilateral agreement on security cooperation. *Elysée*. 2025, February 12. URL: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2025/03/27/meeting-on-peace-and-security-for-ukraine>
 69. Stubb A. Ending Russia's War concerning the experience of Finland in 1944: Stubb at the White House. [Video]. *Logos Odyssey*. 2025, August 18. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Sahr06mFHTk>
 70. Stubb A. Stubb in DC: Important for Finland to be involved in these discussions. *YLE News*. 2025, August 18. URL: <https://yle.fi/a/74-20178201>
 71. Ramstein meeting: Results, plans for future. *Ukrinform*. 2025, January 9. URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-polytics/3946923-ramstein-meeting-results-plans-for-future.html>
 72. A snapshot of 'Ramstein' in figures: 25 meetings and over \$145 billion in aid to Ukraine. *Ministry of Defence of Ukraine*. 2025. January 21. URL: <https://mod.gov.ua/en/news/a-snapshot-of-ramstein-in-figures-25-meetings-and-over-145-billion-in-aid-to-ukraine>
 73. Sloss D.L., Dickinson L.A. The Russia-Ukraine War and the Seeds of a New Liberal Plurilateral Order. *American Journal of International Law*. 2022. Vol. 116. No 4. P. 798-809. URL: https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/5B97F7BDD2E5A0BBA7CE49E5C785BCE2/S0002930022000550a.pdf/russiaukraine_war_and_the_seeds_of_a_new_liberal_plurilateral_order.pdf
 74. Kryvoi Y. Exclusive Jurisdiction of Russian Courts: The Impact of Sanctions and the Lugovoy Law. *CIS Arbitration Forum*. 2024, September 10. URL: <https://cisarbitration.com/2024/09/10/exclusive-jurisdiction-of-russian-courts-the-impact-of-sanctions-and-the-lugovoy-law>
 75. Pope Francis. Address to the Security Council of the United Nations. *The Holy See*. 2023, June 14. URL: <https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2023/june/documents/20230614-consigliosicurezza-onu.pdf>
 76. Liedl J. To counter 'third world war,' Pope Francis proposes 'truth, justice, solidarity, and freedom'. *Catholic News Agency*. 2023, January 9. URL: <https://www.catholicnewsagency.com/news/253291/pope-francis-world-peace-vatican-diplomats-third-world-war>

77. Cernuzio S. Pope: “A famine of fraternity” exists, we must say “no” to war. *Vatican News*. 2023, June 14. URL: <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2023-06/pope-a-famine-of-fraternity-exists-we-must-say-no-to-war.html>
78. Gallagher, P. R. Statement at the United Nations Security Council. *Holy See Press Office*. 2023, September 21. URL: <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2023/09/21/230921b.html>
79. Hegel G.W.F. *The Philosophy of History* / Translated by J. Sibree. (Original work published 1837). New York: *The Colonial Press*. 1899. XXII, 457 p. URL: <https://archive.org/details/philosophyofhist00hege/page/n111/mode/2up>
80. Jung C.G. *The archetypes and the collective unconscious* / Translated by R. F. C. Hull. *Collected Works of C. G. Jung*. Vol. 9. 2nd ed. Princeton, NJ : Princeton University Press, 1980. XII, 451 p. URL: <https://archive.org/details/collected-works-of-c.-g.-jung-v-9-1-archetypes-and-the-collective-unconscious-c.-g.-jung>
81. Williams R. *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*. Rev. ed. Oxford : Oxford University Press, 1983. 352 p.
82. Habermas J. *The Structural Transformation of the Public Sphere* / Translated by T. Burger, F. Lawrence. Cambridge, MA : MIT Press, 1989. XIX, 301 p.
83. Чаплак Я.В., Чуйко Г.В., Андреева Я.Ф. Психологічні аспекти впливу інформаційної бульбашки на людину та соціум. *Психологічний часопис*. 2023. Том 9. № 5 (73). С. 38-51. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2023.9.5.4>
84. Сегень Я. Інформаційна бульбашка медіареальності: трансформації знання, інформації і свідомості. *Філософія. Збірник наукових праць. (Humanities studies)*. 2024. № 21 (98). С. 94-102. URL: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-21-98-11>
85. Insikt Group. Navigating 2024’s geopolitical fault lines. *Recorded Future*. 2024, February 17. 20 p. URL: <https://assets.recordedfuture.com/insikt-report-pdfs/2024/ta-2024-0217.pdf>
86. Dragonfly Intelligence. Flashpoints & faultlines – Strategic outlook 2025. *Dragonfly Publications*. 2025. URL: <https://publications.dragonflyintelligence.com/strategic-outlook-2025/flashpoints-faultlines>
87. Lavengood Z. *Catalysts of conflict: Theorizing the study of geopolitical flashpoints*. Dissertation Thesis. Prague: Charles University, Faculty of Social Sciences, Institute of International Studies, Department of North American Studies. 2024. 195 p. URL: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/196156/140123783.pdf>
88. Slaughter A.-M. *A New World Order*. Princeton, NJ : Princeton University Press, 2004. 368 p. URL: <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691123974/a-new-world-order>